

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

David Braun

tegen

Gazet van Antwerpen en van der Aa

Met twee mails van 1 en 2 februari 2021 dient de heer David Braun een klacht in tegen Gazet van Antwerpen en journalist Joris van der Aa. Aanleiding zijn drie artikels:

- van 30 januari onder de titel *Antwerpse Joden trekken massaal naar verboden trouwfeesten in Londen. “Honderden gasten op elkaar gepakt, zonder mondkapje”*;
- van 1 februari onder de titel *Honderdtal Joodse coronapatiënten ligt thuis aan zuurstofapparaat*;
- van 29 januari onder de titel *Geen enkele besmetting in Joodse basisschool*.

Redactiemanager Toon van den Meijdenberg van Mediahuis antwoordt met een brief van 12 maart, waarop David Braun reageert met een mail van 4 april en Toon van den Meijdenberg opnieuw repliceert met een brief van 22 april 2021.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft via videoconferentie een hoorzitting gehouden op 4 mei 2021. David Braun woonde de hoorzitting bij. Voor Gazet van Antwerpen waren Toon van den Meijdenberg en Joris van der Aa aanwezig.

DE FEITEN

De drie artikels gaan over de manier waarop de Joodse gemeenschap in Antwerpen wordt getroffen door het coronavirus en hoe ze omgaat met de coronamaatregelen.

Volgens het eerste artikel wijst men binnen de gemeenschap zelf naar de nefaste rol van verboden trouwfeesten in Londen, die massaal werden bijgewoond door ultraorthodoxen uit Antwerpen. Ook de orthodoxe school Jesode-Hatora Beth-Jacob komt ter sprake, waar alle leerlingen getest zouden worden op het coronavirus nadat er meerdere besmettingen waren vastgesteld. Een kenner van het Jodendom, die volgens het artikel niet on the record wil praten omdat hij anders wordt weggezet als informant of verklikker, zegt dat de religieuze leiders van de chassidim zich openlijk verzetten tegen de coronamaatregelen. Over de school vertelt hij dat er leerkrachten waren die weigerden om een mondkapje te dragen en leerlingen die verplicht werden om tijdens de les hun mondkapje af te zetten.

In het tweede artikel schrijft de journalist dat een honderdtal Joodse patiënten, die een ernstige vorm van corona ontwikkelen, thuis zuurstof krijgt toegediend omdat de vaak ultraorthodoxe patiënten omringd willen blijven door hun familie. Volgens het artikel liggen de besmettingscijfers in de wijk 2018, waar het overgrote deel van de Joodse gemeenschap woont, tot vier keer hoger dan het stedelijke gemiddelde.

Het derde artikel meldt dat er, na de aanhoudende berichten over coronabesmettingen in de Joodse gemeenschap van Antwerpen, ook goed nieuws is. In de Yavne-school werd er na een testing bij de leerlingen geen enkele besmetting vastgesteld. De directeur spreekt van een enorme opluchting. Hij ontkent niet dat bepaalde strekkingen binnen de Joodse

gemeenschap de regels overtreden, maar zegt dat de regels in de school strikt worden toegepast. In de slotparagraaf schrijft de journalist dat het overgrote deel van de leerlingen van de Yavne-school uit veeleer modern orthodoxe families komt en dat vooral de ultraorthodoxe, chassidische gelovigen erg weigerachtig staan tegen de coronamaatregelen.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAGER dient zijn klacht in als lid van de Joodse gemeenschap van Antwerpen en als ouder van kinderen die school lopen in de Jesode-Hatora school. Hij zegt dat informatie niet naar behoren is gecheckt en dat de artikels onwaarheden bevatten. Hij zegt ook dat de journalist polariseert en blijkbaar niets positiefs over de Joodse gemeenschap kan schrijven.

Klager zegt dat het verhaal over de niet-naleving van de coronamaatregelen door de Joodse, en meer bepaald de chassidische gemeenschap, door de pers is gecreëerd, maar niet klopt. De overlijdensratio bij de chassidische gemeenschap ligt extreem laag in vergelijking met de rest van de bevolking in België. Er is ook nog niemand van de Joodse gemeenschap veroordeeld wegens overtreding van de coronamaatregelen.

De informatie uit het **eerste artikel**, dat rabbijnen in de Jesode-Hatora school hun leerlingen zouden verplichten om hun mondmasker af te zetten, is niet gecheckt. De journalist heeft de school niet gecontacteerd om na te gaan of deze bewering klopt en een reactie te vragen op deze grove beschuldiging.

De journalist beweert over een brief of brieven van ouders aan de school te beschikken, maar als ouders brieven schrijven naar de school betekent dit nog niet dat dit de waarheid is. De journalist moet de informatie checken of hij moet de brief of brieven van de ouders voorleggen. Klager heeft zelf kinderen op de school en heeft van leerlingen of ouders nooit gehoord dat de rabbijnen kinderen zouden verplichten om hun mondmaskers af te zetten.

De journalist heeft de school naar eigen zeggen niet gecontacteerd omdat ze toch geen commentaar zou willen geven, maar zo'n theoretisch antwoord volstaat niet, en bovendien heeft de directeur nadien over andere zaken wel gesproken met de pers. Als een journalist over een school schrijft, is het zijn plicht om de school te contacteren, ook al heeft hij dit eerder tientallen keren tevergeefs gedaan. Het is het recht van de school om niet met de pers te spreken, maar het is de plicht van de journalist om de school te contacteren. Volgens klager had het artikel niet gepubliceerd mogen worden omdat het oncontroleerbaar is.

Het **tweede artikel**, waarin staat dat honderden Joodse patiënten thuis zuurstof toegediend krijgen, klopt niet en de journalist heeft ook deze informatie niet gecheckt. De enige officiële instantie om de waarachtigheid hierover na te gaan, is de Joodse ambulancedienst Hatzoloh, maar de journalist heeft Hatzoloh niet gebeld. Hatzoloh is niet verplicht om medische informatie mee te delen en had commentaar kunnen weigeren, maar de journalist had de vraag wel moeten stellen.

De journalist heeft ook het Sint-Vincentius ziekenhuis niet gecontacteerd waarmee Hatzoloh samenwerkt en dat in de Joodse buurt ligt. Het ziekenhuis heeft aan klager bevestigd dat het niet werd gecontacteerd door de journalist en zal overigens ook niet mededelen hoeveel Joodse patiënten een zuurstofapparaat hebben afgehaald. Klager zegt niet waar hij zijn informatie heeft gehaald en wie zijn bron is.

Na publicatie van het artikel en nadat de klacht was ingediend bij de Raad voor de Journalistiek heeft Gazet van Antwerpen Hatzoloh wel gecontacteerd, maar dit had vooraf moeten gebeuren, en niet nadien om de informatie recht te zetten. Door de foute informatie moest Hatzoloh in een persbericht melden dat het een leugen is dat een honderdtal Joodse patiënten thuis aan de zuurstof liggen, dat de dienst minder dan de helft van dergelijke toestellen heeft en dat de volle capaciteit nog nooit werd gebruikt.

Het artikel polariseert door te spreken over Joodse patiënten. De journalist categoriseert patiënten volgens religie, terwijl niet iedereen die in zone 2018 woont, Joods is. Patiënten zijn patiënten, ongeacht hun religie, en klager vraagt zich af hoe de journalist weet wie Joods of niet Joods is. Het artikel heeft voor veel ophef gezorgd, net op het moment van een testing in zone 2018. Dat er weinig opkomt was voor die testing klopt niet, en achteraf is gebleken dat er niet meer coronagevallen waren dan elders, maar daar heeft de pers geen aandacht aan besteed.

In het **derde artikel** neemt klager aanstoot aan de laatste paragraaf. De berichtgeving dat er geen enkele besmetting was in de Yavne-school is zeer positief. Maar toch vindt de journalist het nodig om te beklemtonen de Yavne-school geen chassidische school is en dat in chassidische scholen niet iedereen negatief testte. Die passage is overbodig, maar het kan voor de journalist blijkbaar niet om eens een positief signaal te geven. Lezers gingen er overigens vanuit dat ook deze passage was gezegd door de directeur van de Yavne-school, waardoor hij overstelpt werd met negatieve berichten.

Het maakt de journalist blijkbaar niet uit dat zijn foutieve berichtgeving over 'de Joodse Gemeenschap' en 'de chassidische Joden' tot een golf van antisemitisme leidt. Het is voor hem zo goed als een must om elk artikel over de Joodse Gemeenschap met een negatieve noot te beëindigen. Hij krijgt het niet over zijn hart om eens iets puur positiefs te schrijven en klager vindt dat hij geen artikels over de Joodse gemeenschap meer zou mogen schrijven.

GAZET VAN ANTWERPEN zegt dat de informatie grondig gecheckt is en dat er geen sprake is van stigmatisering of antisemitisme.

Tijdens de coronacrisis is over veel groepen de vraag gesteld naar mogelijke betrokkenheid bij de verspreiding van coronabesmettingen. Zowat elke groep die werd genoemd, voelde zich snel gevisieerd: jongeren, horeca-uitbaters, kappers, uitzinnige voetballers, de Marokkaanse gemeenschap, de Turkse gemeenschap, mensen die gingen skiën, en in dit geval de Joodse gemeenschap. Maar de berichtgeving over de coronamaatregelen, de naleving ervan en de vaccinatiecampagne is cruciaal voor de samenleving. Het is het recht en de plicht van de pers om daarover te informeren. Maar berichtgeving over bepaalde bevolkingsgroepen betekent niet dat die groepen worden gestigmatiseerd. Berichtgeving mocht dus ook toen de naleving van de maatregelen binnen de Joodse gemeenschap, en meer specifiek de chassidische gemeenschap, herhaaldelijk aanleiding gaf tot nieuwsfeiten en incidenten. Op het moment van het artikel was er wereldwijd, in Israël, New York en Londen, ophef over de naleving van de coronamaatregelen in de chassidische gemeenschap.

Wat de passage in het **eerste artikel** over de Jesode-Hatora school betreft, heeft een ouder van een leerling aan de journalist een brief bezorgd waarin hij aan de school vraagt of zijn kind een mondkapje mag blijven dragen, en of het een scherm mag plaatsen als een mondkapje niet is toegestaan. Leerkrachten van de school en mensen van het CLB (Centrum voor Leerlingenbegeleiding) hebben bevestigd dat leerkrachten van religieuze vakken vroegen

om het mondkapje af te zetten, maar deze mensen wensen daar niet openlijk over te spreken. Dit verhaal, zowel over leerkrachten die zelf geen mondkapje droegen als over leerkrachten die de leerlingen verplichtten om het mondkapje af te zetten, is grondig gecheckt. Klager wil zichtbaar de bronnen van de journalist achterhalen en dat is ergerlijk.

De journalist heeft de school niet gecontacteerd omdat eerder tientallen vragen onbeantwoord bleven en ook op het moment van het artikel wenste de school niet te reageren op vragen van de pers. Het was dan ook redelijk zinloos om de school te contacteren. Bovendien was dit niet nodig omdat de feiten al meer dan bevestigd waren. Tegelijk was het niet zeker of de directie op dat moment op de hoogte was van wat er gebeurde. Na bemiddeling van het CLB heeft de school uiteindelijk wel gereageerd op een verhaal dat later is verschenen.

Voor het **tweede artikel** heeft de journalist zich gebaseerd op informatie van een zeer hooggeplaatste bron, aan wie hij vertrouwelijkheid heeft toegezegd. Die informatie heeft hij afgetoetst bij een aantal prominente leden binnen de Joodse gemeenschap die hij niet wenst te noemen, omdat mensen die openlijk met de pers praten niet altijd even vriendelijk worden bejegend. De journalist heeft de informatie verder afgetoetst bij het kabinet van schepen voor gezondheidszorg Fons Duchateau. Zijn kabinet bevestigde het aantal van een honderdtal en meldde dat er ook via ziekenfondsen zuurstofapparaten werden verdeeld. Ambulancedienst Hatzoloh is niet de enige bron in deze zaken, zoals klager betoogt. De journalist en zijn bron waren wel verbaasd toen Hatzoloh na publicatie van het artikel zei dat de informatie niet klopte, omdat de bron zei dat hij zijn informatie gehaald had bij Hatzoloh.

Op het moment dat hij zijn artikel schreef, is het bij de journalist niet opgekomen om Hatzoloh te contacteren omdat hij niet wist dat de dienst werd ingeschakeld bij de verdeling van zuurstofapparaten. Als hij dat had geweten, dan zou hij contact genomen hebben, ook al was dit geen verplichting en was de informatie al afdoende gecontroleerd.

De redactie heeft Hatzoloh achteraf gevraagd hoeveel zuurstofapparaten de organisatie heeft en hoeveel er op de dag van publicatie van het artikel in gebruik waren, maar Hatzoloh wilde geen antwoord geven en verschool zich achter het medisch beroepsgeheim. Nochtans vertellen ziekenhuizen geregeld hoeveel Covid-patiënten opgenomen zijn en hoeveel er beademd worden, zonder daarbij persoonsgegevens mee te delen. Hatzoloh heeft in een persbericht gemeld dat de cijfers in het artikel niet kloppen, maar heeft zelf geen eenduidige cijfers gegeven. De journalist heeft Hatzoloh achteraf gecontacteerd om eventuele onvolkomenheden of onnauwkeurigheden bij te sturen, maar tot op vandaag is nergens uit gebleken dat wat hij geschreven heeft, onjuist was.

Klager zegt dat de journalist patiënten catalogiseert volgens religie, maar Hatzoloh zelf richt zich uitdrukkelijk op de Joodse inwoners van Antwerpen en de Joodse gemeenschap heeft met Hatzoloh een medische dienst die specifiek voor de gemeenschap werkt.

De passage in het **derde artikel**, dat de Yavne school een meer modern orthodox publiek heeft, is een louter feitelijke vaststelling en bovendien een klemtoon die de directeur zelf heeft gelegd. De directeur heeft de journalist zelf gecontacteerd en die heeft het feit dat er in de school geen enkele besmetting was, gekaderd in de actualiteit van dat moment. Klager noemt de passage dat vooral ultraorthodoxe, chassidische gelovigen weigerachtig staan tegen de coronamaatregelen overbodig, maar hij zegt niet wat er onjuist aan is. Het is aan de redactie om te beslissen welke informatie nodig of overbodig is in een artikel.

Het artikel laat ook op geen enkele manier uitschijnen dat deze passage gezegd zou zijn door de directeur van de school, zoals klager beweert. De uitspraken van de directeur staan tussen aanhalingstekens, de laatste paragraaf niet.

Klager stelt het voor alsof de artikels aanzetten of zelfs maar leiden tot antisemitisme, maar dat is volstrekt onernstig. Stellen dat antisemitische reacties het (uitsluitende) gevolg zouden zijn van de artikels van de journalist, is manifest fout.

BESLISSING

De berichtgeving over corona, de coronamaatregelen en de manier waarop bepaalde bevolkingsgroepen daarmee omgaan is van maatschappelijk belang en het is journalistiek verantwoord om daarover te berichten. De artikels zijn zakelijk en niet stigmatiserend ten aanzien van de Joodse of meer bepaald de chassidische gemeenschap.

Wat het eerste artikel betreft, beschikte de journalist over voldoende gegevens voor de passage over de Jesode-Hatora school. Hij verwijst in zijn artikel naar een kenner van het Jodendom en staft diens uitspraken over leerkrachten, van wie leerlingen geen mondkapje zouden mogen dragen, met een brief van een ouderpaar aan de school. Die brief heeft hij, in afwezigheid van klager, voorgelegd aan de rapporteringscommissie van de Raad. De informatie over leerkrachten van de school was dan ook voldoende onderbouwd en het was niet nodig om dit bijkomend te controleren bij de school zelf.

Klager spreekt in verband met deze passage ook van grove beschuldigingen en neemt er aanstoot aan dat de journalist de school niet heeft gecontacteerd voor een reactie. Maar wederhoor betreft ernstige beschuldigingen die de eer en de goede naam betreffen en de leerkrachten, noch de school hebben hieromtrent een klacht ingediend.

Wat het tweede artikel over de toediening van zuurstof aan een honderdtal Joodse patiënten thuis betreft, maakt de journalist aannemelijk dat hij over voldoende bronnen beschikte. Het was niet nodig om bijkomend ambulancedienst Hatzoloh te contacteren. Hatzoloh is niet de exclusieve vertegenwoordiger die in deze context recht van spreken heeft en de organisatie wordt in het artikel ook niet vermeld. In zijn reactie achteraf toont Hatzoloh niet aan dat wat de journalist geschreven heeft, fout is.

Het derde artikel laat op geen enkele manier uitschijnen dat de passage over de ultraorthodoxe, chassidische gelovigen die weigerachtig staan tegen de coronamaatregelen, gezegd zou zijn door de directeur van de Yavne school. De passage is een toevoeging van de journalist bij het artikel over de school en het behoort tot de redactionele vrijheid om de uitspraken van een geïnterviewde ruimer te kaderen.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond.

Brussel, 20 mei 2021